

Niille tapahtumille, jotka eivät sopineet kuvaan huliganismista tai anarkismista, Daily Mail antoi joko vähän huomiota tai niistä ei kirjoitettu ollenkaan. Lehti käytti vastakkainasettelua: rauhalliset mielenilmaukset asetettiin tavallaan vastakkain väkivaltaisuuksien kanssa ja edelliset tapahtumat kumoutuivat, koska väkivaltaisuuksia korostettiin voimakkaasti.

Kuva väkivallasta oli läpikotaisin personifioitu, väkivallanteot yhdistettiin aina johonkin henkilöön. Mail ei muistanut, että väkivalta voisi olla ilmentymä jostain aivan muusta kuin miltä pinnalta hipaisten näyttää. Lukijoiden huomio siirrettiin joko tahallisesti tai tahattomasti pois levottomuuksien todellisista syistä.

Väkivaltaisuuksien yksipuoliselle kuvaamiselle voisi oikeastaan etsiä joitakin syitä. Ehkä perimmäiset syyt on etsittävä englantilaisten instituutioiden kunnioittamisesta henkeen ja vereen. Sen paremmin hallinto- kuin väkivaltakoneiston toimia ei yksinkertaisesti aseteta kyseenalaisiksi.

Mailin kirjoittelu vetosi ennen kaikkea lukijoiden tunteeseen, ei niinkään järkeen. Lukijoiden asenteet levottomuuksiin eivät siis ainakaan Mailin ansiosta perustuneet tietoihin, vaan tunnesävytteisiin oletamuksiin. Lehti käytti usein puolitotuksia ja vihjailuja vedotessaan lukijoiden tunteeseen. Puhuttiin esimerkiksi poliittisista aktivisteista, jotka olivat liikehännän taustavoimia - ainakin Mr Oxfordin mielestä:

"Mr Oxford said criminals were starting the riots to keep the police off the streets. They were supported by political activists well versed in setting out antipolice propaganda."

Otsikoissa arvolatauksia

Sanavalinnoissa toistui vastakkainasettelu. Sanoja "riots", "mobs", "criminals", "criminal mafia" ja "antipolice propaganda" käytettiin kuvattaessa mielenosoittajia ja heidän näkemyksiään. Poliisin sankaruutta, väkivaltaisuuksista pidättäytymistä ja hermojen hallintaa ku-

vattiin yleensä neutraalisti.

Mailin kirjoitusten sävy oli hurskastelevan kaksinaismoraalinen. Negatiivisväritteiset sanavalinnat eivät juuri säästäneet levottomuuksien heikompaa osapuolta. Mr Oxford totesi haastattelussa:

"We are determined to break up this criminal element who are hell-bent on setting up their own little mafia."

Myös juttujen otsikot ilmensivät voimakkaita arvolatauksia. Puhuttiin Toxtethin väkivallasta ja terrorista. Otsikot ja ingressit olivat näyttäviä kuten Mailin tyyliin kuuluukin. Levottomuuksille uhrattiin paljon etusivun palstatilaa. Etusivun räikeää otsikkoa korosti yleensä väkivaltainen kuva.

Uutiset ja mielipiteet sakottuivat jutuissa eli tapahtumien objektiiviseen kuvaamiseen ei edes pyritty. Jutut rakennettiin etupäässä haastattelujen varaan - erityisesti eri viranomaisten, parlamentin jäsenten ja sivusta seuranneiden mielipiteet tulivat vahvasti esille.

Tiina Ruulio

Ideologian taimitarhassa

Berliinin Vapaassa Yliopistossa (Freie Universität Berlin) toimiva ideologiatutkimusprojekti (Projekt Ideologietheorie, PIT), jota johtaa tämänkin lehden palstoilta tuttu professori Wolfgang Fritz Haug, kutsui koolle helmikuun lopulla kansainvälisen seminaarin keskustelemaan ideologiatutkimukseen liittyvistä kysymyksistä. Kutsua noudatti lähes 70 tutkijaa lähinnä Länsi-Euroopan maista. Suomea seminaarissa edustivat mm. filosofi Lauri Mehtonen ja valtio-opinut Sakari Hämmänen.

Seminaari osoittautui varsinaiseksi taimitarhaksi (seminarium, lat. = taimitarha), jossa ideologiatutkimuksen erilajikkeiset teoreettiset taimet näyttivät hyvin elinvoimaisilta. Erilajikkeisuus ei kuitenkaan estänyt aidon keskusteluyhteyden syntymistä. Toisaalta seminaari ei

tehnyt täysin tyhjäksi W.F. Haugin esittämää ajatusta, että 'paradigmojen välinen dialogi' on vaikeata erityisesti ideologiateorian alueella.

Seminaari teemottui kolmen yleisotsikon kautta: (1) teorioita 'ideologisesta', (2) erityisiä ideologisia mahteja, muotoja ja prosesseja, (3) fasismi ja uusfasismi. Yleisen ideologiateoreettisen keskustelun lisäksi ideologia-analyysejä kohdennettiin mm. koulutukseen, kirjallisuuteen, poliittisiin suhteisiin ja ns. naiskysymykseen, sekä kolmannen otsikon alla fasismin ideologisiin mahteihin (Hitlerin koulutuspolitiikka, fasismi ja oikeussysteemi). Tavaraestetiikkakin oli mukana kuvassa; unkarilaiset osanottajat esittelivät tutkimustaan, jossa on sovellettu Haugin tavaraestetiikan teoriaa unkarilaiseen tavaramaailmaan.

PITin omat ideologiakehittelyt ja kohdennukset esimerkiksi koulutuksen ideologiseen dimensioon saivat seminaarissa keskeisen sijan. (PITin ideologiateoreettisiin kehittelyihin voi tutustua mm. teoksen *Theorien über Ideologie, Argument-Sonderband* No. 40, Argument-Verlag, Berlin 1979, kautta.) PITin konseptiot 'ideologisesta' (ei siis ideologiasta) 'ylhäältäpäin tapahtuvana yhteiskunnallistamisena' (*Vergesellschaftung von oben*), 'ideologisista mahteista' yhteiskunnallistamisen toteuttajina ja kulttuurista 'alhaaltapäin tapahtuvana yhteiskunnallistumisena' saivat osakseen monenmoista kommentointia ja kritiikkiä. Kriittisen psykologian kehittäjiin kuuluva Klaus *Holzkamp* asetti kyseenalaiseksi niin PITin 'ylhäältä - alhaalta' erottelun kuin myös traditionaalisen 'perusta - päällysrakenne' erottelun. *Holzkamp*in mukaan nämä spatiaaliset metaforat jäävät pelkiksi kuvaileviksi käsitteiksi silloinkin, kun niille annetaan analyyttinen status, kuten PIT hänen mukaansa tekee. Vielä ongelmallisempaa hänen mielestään on, että nämä spatiaaliset kategoriat eivät mahdollista kehityksen geneettis-strukturaalista analyysia.

Thomas *Metscher*, liittotasavaltalainen hänkin, taas väitti, että PITin konseptiossa koko 'päällysrakenne' näyttäytyy täysin negatiivisessa 'ideologisten mahtien' valossa, eivätkä päällysrakenteen ristiriitaisuudet, siis ideologi-

ssa ilmenevät ristiriitaisuudet, mahdu konseptioon.

Vilkasta keskustelua herätti myös argentiinalaisen (Lontoossa työskentelevän) Ernesto *Laclau*n teoria ideologiasta ja sosiaalisen konstitutiosta. Hänen mukaansa sosiaalista ei tule nähdä ykseytenä (unity), vaan sitä on lähestyttävä 'eron' (difference) käsitteen kautta; sosiaalisen konstituutio löytyy differenssistä. Vaikka monet yhtyivätkin *Laclau*n vaatimukseen hylätä sosiaalisen 'ykeys' ennalta annettuna kategoriana, eivät kaikki suinkaan olleet valmiita myöntämään 'differenssille' konstitutiivista asemaa. Kysyttiin myös, eikö ole olemassa vaara, että joudumme *diskurssien* aavalle ulapalle, jos hylkäämme esimerkiksi yhteiskunnallisen totaliteetin käsitteen.

Ranskalaista linjaa seminaarissa edusti mm. Michel *Pêcheux*, joka althusserilais-lacanalaisittain pohti ideologian ja vastarinnan muotoutumisen mahdollisuuksien välistä suhdetta. Englantilainen Michèle *Barrett* puolestaan kritikoi kollegoitaan brittiläisiä kulttuuritutkijoita liiasta tekstikeskeisyydestä, jossa tekstien ideologinen sisältö otetaan sekä annettuna että primaarina. Tämä johtaa - tai ainakin saattaa johtaa - yleisön merkityksen unohtamiseen tekstin tuottamisen prosessissa.

Seminaari oli paitsi erinomainen katsaus (länsi)eurooppalaisen ideologiatutkimuksen nykytilaan ja teoreettisiin solmukohtiin, myös harvinaisen avoimesti keskusteleva. Osanottajia motivoi teoreettisen intressin lisäksi avoin yhteiskunnallisen toiminnan mahdollisuuksien etsintä ja arviointi. Mielestäni seminaari osoitti, että paradigmojen välistä dialogia saattaa edesauttaa, mikäli pystytään keskustelemaan myös 'politiikka teorian sisällä' -tasolla (W.F. Haug) ja arvioimaan, mitä käytännöllisiä ja poliittisia implikaatioita teoreettisilla ja metodisilla valinnoillamme on.

Seminaariaineisto tullaan julkaisemaan myöhemmin tänä vuonna Argument-Sonderbandina englannin kielellä.

Leena Paldán

Tiedotusoppia tietokoneessa

NORDICOMin pohjoismainen bibliografia (NORDICOM. Bibliography of Nordic Mass Communication Literature) on nyt siirretty tietokoneeseen, on-line -haun eli suorasaantihaun piiriin.

Tietokanta oli koekäytössä toukokuun ajan ja vuoden loppuun mennessä selvinnee, myöntääkö Pohjoismaisen kulttuuriyhteistyön sihteeristö NORDICOMille määrärahoja tietokannan jatkuvan käyttöön ja ylläpitoon.

Tietokanta sisältää tällä netkellä vuosien 1975-1981 pohjoismaisten bibliografioiden aineiston eli kaikki tähän mennessä ilmestyneet ja kesällä 1982 ilmestyvän bibliografian.

Kuka tietokantaa voi käyttää - mitä se maksaa?

Jos NORDICOM saa tietokannan rahoituksen kuntoon, tulee tietokanta yleiseen käyttöön. Käyttöoikeuden voi saada kuka tahansa kääntymällä NORDICOMin puoleen ja pyytämällä käyttöoikeutta. Käytännössä käynee niin, että jotkut yleiset, yhteiskuntatieteelliset ja esim. tiedotusvälineiden kirjastot, joilla on puhelimeen kytketty tietokonepäätte käytettävissään, hankkivat käyttöoikeuden ja yksittäiset tiedonhakijat kääntyvät tiedonhakupyntöineen näiden (tai NORDICOMin keskuksen) puoleen.

Maksuista ei ole päätetty, koska koko tietokannan tulevaisuus on epäselvä. Ilmaista tietokannan käyttäminen ei todennäköisesti kuitenkaan tule olemaan.

Eri asia on, kuka kustannukset maksaa: maksaako tiedontarvitsija (tutkija, toimittaja tai näiden työnantaja) vai maksaako tietokannan käyttäjä (kirjasto tai muu käyttöoikeuden lunnastanut). Tavallista on, että kirjasto laskuttaa tiedontarvitsijaa.

Hinnat vaihtelevat jossain määrin riippuen mm. siitä, haetaanko koti- vai ulkomaisesta tietokannasta. Ulkomaisen tietokannan käyttökustannukset voivat olla esim. 100 mk perusmaksua + puhelinkustannukset hakuun käytetyn ajan mukaisesti (esim. NORDICOMin tietokanta sijaitsee Kööpenhaminassa, puhelu Kööpenhaminaan maksaa 1.60 mk/min.) + maksu saaduista viitteistä niiden määrän mukaan. 200 mk:n suuruinen lasku on melko tavallinen.

NORDICOMin osalta näitä hintapäätöksiä ei siis ole vielä edes periaatteellisella tasolla tehty. On mahdollista, että käyttöoikeudesta joutuu maksamaan ja että viitteistä joutuu maksamaan ja selvää on, että puhelinkustannukset joudutaan maksamaan.

Kallista lystiä siis.

Tietokauppaa

Tämä onkin vakava informaatiopoliittinen kysymys: tieto (ja tieto tiedosta) on käymässä maksulliseksi (vrt. toisaalla tässä lehdessä Leena Paldánin arvostelu H.I. Schillerin kirjasta). Kirjastopalvelujen perinteinen maksuttomuusperiaate alkaa romuttua. "Tasapuolisuuden" vuoksi myös käsin tehdyt bibliografiset haut maksavat jo nyt. Periaatteena tieteellisissä kirjastoissa on: tunti tehdään ilmaiseksi työtä ja sen jälkeen alkaa maksumittari raksuttaa.

Maksullisuusperiaate asettaa tiedonhakijat ja erilaiset tiedontarpeet eri asemaan. Hyvässä asemassa ovat ne henkilöt, jotka hakevat viitteitä työtarkoituksiin ja jotka voivat maksattaa haun työnantajalla. Mutta kenellä yksityisellä on varaa maksaa parisataa markkaa kirjallisuusviitteistä? Viitteistä joutuu sitä paitsi maksamaan, oli niistä hyötyä tai ei.

Viitetietokantojen vastustaminen sinänsä on turha - niiden kehittämistä ei voi eikä kannatakaan pysäyttää -, mutta palvelujen maksuttomuus pitäisi voida säilyttää esim. niin, että kirjastoille ym. tietokantojen käyttäjille varataan niin riittävät määrärahat, ettei tiedonhakilta ole tarvis periä maksua. Toiseksi, posti- ja lennätinlaitoksen pitäisi alentaa tällaisten tietoverkostojen käyttäjien puhelin-